

УДК 664(477):330.341.1

Гончаренко О.В.

докторка економічних наук, професорка
кафедра економіки, академік АЕНУ
E-mail: oksana_goncharenko@ukr.net
ORCID ID: 0000-0001-6410-4966

Ненахова М.І.

здобувачка 1 курсу СВО «Магістр»
факультету маркетингу
E-mail: mirengold@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-1352-882X

Бокоч О.В.

здобувач 1 курсу СВО «Магістр»
факультету маркетингу
E-mail: bokochalex@gmail.com
ORCID ID: 0009-0005-9433-331X

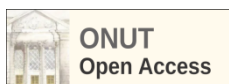
Владіміров І.А.

здобувач 1 курсу СВО «Магістр»
факультету маркетингу
Дніпровський державний аграрно-економічний
університет
вул. С. Єфремова, 25, м. Дніпро, Україна, 49009
E-mail: exelencesquad@gmail.com
ORCID ID: 009-0006-9386-1994

ІННОВАЦІЙНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Стаття присвячена дослідженню та систематизації тенденцій розвитку й обґрунтуванню напрямів інноваційної трансформації господарських суб'єктів агропромислового виробництва. Акцентовано, що глобальні тенденції та перспективні напрями розширення експортного потенціалу виявились в агросфері у сировинній спрямованості виробництва і аграрного експорту, а існуюча агропродовольча спеціалізація є вузькоасортиментною та сировинною. Обґрунтовано, що існуюче інституціональне середовище і наявна модель управління агросферою не забезпечили гнучкість та зміну формальних норм і правил взаємодії інноваційних суб'єктів економіки, не сприяли їх інноваційній активності. Виокремлені тенденції розвитку агропромислового виробництва в умовах постіндустріальних змін, що потребують виключної уваги і врахування та виділені й систематизовані еволюційні та інституціональні обмеження інноваційного процесу в агропромисловому виробництві.

Ключові слова: агропромислове виробництво, інноваційний процес, інноваційна динаміка, інноваційні трансформації, інститут, інституціональне регулювання, інституціональні обмеження, сировинна спрямованість, еволюційні обмеження.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Структурна оцінка національної економіки дозволяє констатувати, що в господарській діяльності її суб'єктів переважають послуги (формують понад 40% ВВП, а виробничі галузі майже 30%), що умовно дозволяє визнати наявність постіндустріальних ознак господарської системи і деяку подібність до структур економік європейських країн.

У сфері виробництва протягом перших десяти років XXI ст. відбулось певне зниження частки сільського господарства (9% у 2012 проти 13% в 2002 році), а з 2013 року частка створеної валової доданої вартості сільського господарства в обсязі ВВП набула тенденції до зростання. Глобальні процеси позначилися на обробній промисловості, яка характеризувалася стабільністю у часи зростання та скоротилася через несприятливу зовнішню кон'юнктуру. У довоєнний період у сфері послуг була задіяна суттєва частка працездатного населення (61%); у сільському господарстві зайняті майже

10% робочої сили (в 2015 році 18%); в промисловості – 25% (в 2015 р. – 16%) [1, с.111-112].

Позитивна тенденція відтворювальної динаміки економіки з 2000-х рр. і до початку глобальної економічної кризи була обумовлена переважно сприятливою ціновою кон'юнктурою на зовнішніх ринках, а починаючи з 2013 року позитивні тренди були втрачені.

Інноваційна трансформація агропромислового виробництва могла б сприяти диверсифікації експортної торгівлі, скороченню енергоємності та зростанню продуктивності національного господарства. Разом з тим, існуюче інституціональне середовище та модель управління не забезпечували гнучкість і зміну норм та правил взаємодії суб'єктів економіки, суспільства, держави. В національній економіці сформувалася і продовжує домінувати подвійна інституційна структура, яка не сприяє трансформації цільових орієнтирів інноваційного розвитку через закріплені опортуністичні схеми збагачення [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний акцент дослідження відтворювальної динаміки господарських систем потребує наукового підходу та адекватної методології, які сприяють визначенню сутності економічних процесів, які відбуваються в економіці, встановленню їхніх зв'язків з іншими соціально-економічними явищами, пізнанню закономірностей суспільного відтворення в нових реаліях та специфічних особливостей їх реалізації. Саме системна спрямованість наукового дослідження сприятиме з'ясуванню власної траєкторії економічного розвитку з урахуванням глобальних тенденцій та перспектив реалізації наявного потенціалу.

Виділення концепту постіндустріального розвитку актуалізувало дослідження інструментарію і рушійних чинників інноваційної трансформації економіки, що знайшло своє відображення в наукових працях В. Вишневського, А. Гриценка, В. Дементьева, Е. Забарної, А. Гейця, Л. Федулової, А. Чухна [1;3-6; 9-10] та інших. Особливості відтворювальних інноваційних процесів та перспектив інноваційної трансформації агропромислового виробництва досліджувались в працях М. Маліка, Л. Молдаван, К. Прокопенко, О. Попової, П. Саблука, О. Шпикуляка [7; 12].

Розробка й реалізація стратегії інноваційного розвитку агробізнесу обумовлює вивчення онтологічних особливостей і теоретичного загалу інституціонального регулювання протікання інноваційного процесу в різних економічних умовах. Інструментарій регулювання інноваційної динаміки й інституціональні механізми впливу на інноваційний розвиток досліджувались в наукових роботах вітчизняних та закордонних вчених із застосуванням різноманітного інструментарію методологічних і методичних прийомів [1;3]. Вивчення елементів екзогенного й ендегенного регулювання, формальних правил, сприятливих для реалізації інноваційної динаміки й можливості та перспективи формування оптимальних інноваційних інститутів агробізнесу досліджували П. Саблук, М. Малік, Л. Федулова, О. Шубравська [9;11-12].

Новітній доробок наукових досліджень інноваційної динаміки позначився методологічним різноманіттям та конкретизацією інструментів інституціонального регулювання й проектування інноваційної трансформації. Разом з тим, значний загал й різноманіття методології наукових досліджень, які присвячені інноваційній проблематиці та інституціональному регулюванню, залишили ряд дискусійних питань щодо реалізації інструментів регулювання інноваційних змін саме в агропромисловому виробництві, що актуалізує важливість та обумовлює перспективи для подальших наукових досліджень інноваційної проблематики в галузі.

Формулювання цілей дослідження. Метою даної статті є систематизація тенденцій розвитку й обґрунтування напрямів інноваційної трансформації економічних суб'єктів агропромислового виробництва України.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Орієнтація на потреби світового ринку вітчизняного сільськогосподарського виробництва приз-

вела до того, що аграрії відчули на собі загальні тренди глобального розвитку як позитивного спрямування (цифровізація, зростання продуктивності, використання сучасних технологій, включення до глобальних ланцюгів вартості), так і негативного, зокрема, кліматичні зміни, вільний обіг сільськогосподарських земель.

Кліматичні зміни в агросфері України проявили себе найбільш відчутно, адже екологічно збалансоване господарювання ніколи не визнавалось пріоритетним завданням аграрного розвитку, навіть при включенні його у стратегічні документи. В результаті відбувалось неминуче погіршення природо-ресурсного потенціалу (деградація земельних угідь внаслідок водної, вітрової ерозії, зниження частки гумусу, засолення земель та зростання водного дефіциту).

Продукція аграрної галузі в структурі вітчизняного експорту формувала понад 30%, а в структурі самого аграрного експорту майже 80% обсягу забезпечували такі види продукції як кукурудза, ячмінь, пшениця, олія та макуха. Відтак, експортну агропродовольчу спеціалізацію агропромислового виробництва можна визнати сировинною (рис. 1) та вузькоасортиментною гіперспеціалізацією, що сформувалася під впливом присутності й розширення великого, у значній мірі, іноземного капіталу [2, с.54]. Зазначене закріпило негативну тенденцію щодо неефективної товарної структури торгівлі, що виявлялося у переважанні обсягів продажу непереробленої продукції при скороченні частки обробленої майже на 10% (до 39%) на кінець 2021 р. [2,с.23].

Відтак, перспективна глобальна тенденція та можливість розширити експортний потенціал виявилась у сировинній спрямованості аграрного експорту, а саму агропродовольчу спеціалізацію можна визнати вузькоасортиментною та сировинною. Разом з тим, включення в глобальні процеси та інтернаціоналізація виробництва є незворотним процесом і вочевидь, в процесі повоєнного відновлення та інноваційної модернізації задля відповідності глобальним трендам зазначена неоптимальна структура агропромислового виробництва має бути піддана інституціональному впливу.

Для корекції моделі звісно не буде достатнім скористатися умовними перевагами довоєнного аграрного розвитку (грунтово-кліматичні умови, дешева робоча сила, географічне положення). Регулюючий вплив мають забезпечити ефективні базисні й спеціалізовані інститути та створені ними умови (ефективна правова система; інноваційна, логістична й інформаційно-комунікаційна інфраструктура; високоосвічений і кваліфікований людський капітал).

Післявоєнне відновлення та подальший розвиток агропромислового виробництва вочевидь не можуть базуватися на сировинній експортній спрямованості. Даному процесу не будуть сприяти наявні екзогенні та ендегенні фактори впливу. Такими ендегенними чинниками можуть стати певне звуження внутрішнього ринку продовольства при скороченні купівельної спроможності громадян та загального скорочення населення; руйнування експортної

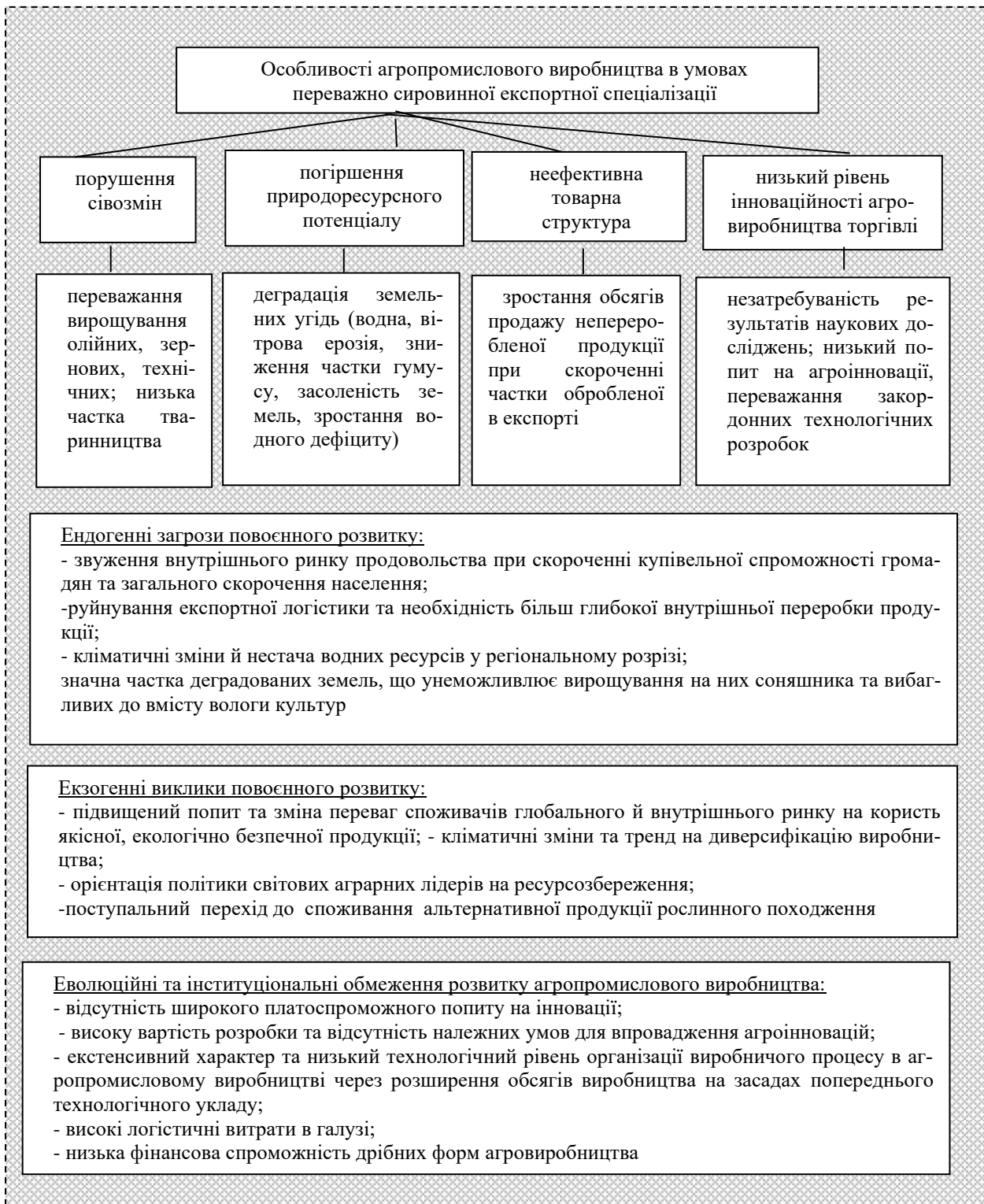

Рис 1. Структурні характеристики агропромислового виробництва України*
*розробка авторів

логістики та необхідність більш глибокої внутрішньої переробки продукції; кліматичні зміни й нестача водних ресурсів у декількох регіонах; значна частка деградованих земель, що унеможливує вирощування на них соняшника та вибагливих до вмісту вологи культур.

Післявоєнне відновлення та подальший розвиток агропромислового виробництва вочевидь не можуть базуватися на сировинній експортній спрямованості. Даному процесу не будуть сприяти наявні екзогенні та ендогенні фактори впливу. Такими ендогенними чинниками можуть стати певне звуження внутрішнього ринку продовольства при скороченні

купівельної спроможності громадян та загального скорочення населення; руйнування експортної логістики та необхідність більш глибокої внутрішньої переробки продукції; кліматичні зміни й нестача водних ресурсів у декількох регіонах; значна частка деградованих земель, що унеможливує вирощування на них соняшника та вибагливих до вмісту вологи культур. Екзогенними факторами можуть виступити: підвищений попит та зміна переваг споживачів глобального й внутрішнього ринку на користь якісної, екологічно безпечної продукції; кліматичні зміни та тренд на диверсифікацію виробництва, орієнтація політики світових аграрних лідерів на ресурсозбереження; прогнозований перехід до споживання альтернативної продукції рослинного походження, що здатне зменшити попит на таку складову експорту як кормова кукурудза.

Воєнні дії суттєво зруйнували налагоджені господарські й експортні зв'язки, логістику. В той же час, стан галузі, наблизений до «точки біфуркації» надає певний шанс на відновлення її в якісно іншому форматі і даному аспекті важливо забезпечити реалізацію інструментів керованої інноваційної модернізації агропромислового виробництва.

На шляху до реалізації інструментарію керованого інституціонального впливу можемо виділити ряд тенденцій у розвитку сільського господарства в умовах постіндустріальних трансформацій, що потребують уваги та врахування:

1. Світове сільське господарство в умовах інноваційної модернізації та формування постіндустріальної економіки трансформується у глобальний мережевий сільськогосподарський кластер.

2. Інвестиційне забезпечення супроводжує впровадження технологій, які продукуються Індустрією 4.0 і спрямовуються у: агробіотехнології, технології переробки та логістики, інноваційне продовольство, платформи електронної комерції, робототехніку, біоматеріали. Зростання інноваційної активності супроводжує зростаючу фазу довгої хвилі шостого технологічного укладу світової економіки.

3. Зростання технологічного рівня агропромислового виробництва обумовлює зрушення у структурі зайнятості галузі й підвищений запит на висококваліфікованих фахівців та підсилює вимоги до системи вищої освіти для їх підготовки.

Еволюційними обмеженнями інноваційного розвитку агропромислового виробництва є:

1) Значна вартість, тривалість, різноспрямованість наукових досліджень в агропромислового виробництві, що обумовлено особливостями технологій сільськогосподарського виробництва і інноваційного процесу в галузі.

2) Переважна частка продукції галузі має рослинницьке походження і пряма модернізація у вигляді поширення й впровадження нових сортів для різних умов та порід є трудомістким процесом. Значна частка агроінновацій стосується технологій для виробництва й вирощування продукції. Разом з тим, технології мають враховувати різні умови обробки, сівби, збирання, хімічної обробки для різних культур

та кліматичних умов.

3) Взаємозалежність технологічних і природних процесів та факторів, які існують у сільському господарстві.

4) Значна вартість логістичних витрат при запровадженні нововведень у сільському господарстві, що може дещо знизити інвестиційну привабливість галузі. Так агропромислове виробництво доволі часто буває розосереджене за територіальною ознакою при великих відстанях, що потребує додаткових витрат при запровадженні інновацій або особливих вимог транспортування.

5) Низький попит на науково-дослідні й дослідно-конструкторські розробки на підприємствах аграрної сфери та невисока питома вага витрат на аграрну науку в порівнянні з іншими галузями. Висока вартість засвоєння нових технологій у сільському господарстві є перешкодою для їх впровадження. Даному процесу перешкоджає й незначна частка підприємств, які готові до розробки та дещо більша частка до впровадження інновацій. Відтак, відсутність широкого платоспроможного попиту на продукцію науково-технічного спрямування не сприяє формуванню стійких зв'язків між аграрною наукою і економічними суб'єктами аграрної сфери.

Малі аграрні підприємства та фермери мають потребу в наукових розробках, які підвищують якість і продуктивність та збільшують обсяг продукції, але не мають фінансових ресурсів для власного розвитку на інноваційних засадах й змушені використовувати традиційні способи виробництва аграрної продукції.

6) Відсутність платоспроможного попиту на результати наукових досліджень і розробок призводить до домінування екстенсивного аграрного розвитку над інтенсивним для малих і середніх господарств. Зростання виробництва такі товаровиробники забезпечують за рахунок розширення площ обробки.

7) Не сприятлива економічна ситуація та відсутність інституціонального середовища для продукування й дифузії інновацій призводять до того, що товаровиробники формують попит на закордонні технологічні розробки й продукцію, що не стимулює розвиток власного машинобудування та аграрної науки.

Відтак, характерними ознаками спеціалізації агропромислового виробництва виступили сировинна експортна спрямованість при неефективній товарній структурі торгівлі й доволі вузька асортиментна орієнтація продукції з переважанням обсягів виробництва і продажу переважно непереробленої продукції. Включення до глобальних процесів та інтернаціоналізація виробництва потребують в процесі повного відновлення та інноваційної трансформації оптимізації структури аграрного виробництва за допомогою механізмів інституціонального регулювання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Відтак, сучасний стан інноваційного процесу в агропромислового виробництві України має наступні еволюційні та інституціональні обмеження: відсу-

тність широкого платоспроможного попиту на інновації через високу вартість розробки та відсутність належних умов для впровадження; екстенсивний характер організації виробничого процесу через розширення обсягів виробництва на засадах попереднього технологічного укладу (переважно четвертого); низький технологічний рівень агропромислового виробництва та високі логістичні витрати в галузі; низька фінансова спроможність дрібних форм агровиробництва.

Інноваційні трансформації у вітчизняному аграрному секторі детермінуватимуться наявними глобальними трендами та онтологічними особливостями розвитку українського аграрного сектору: кліматичні зміни, виснаження наявного природноресурсного потенціалу сільськогосподарського виробництва; розширення корпоративного впливу й концентрація власності і контролю в аграрній сфері; посилення вимог до біобезпеки, екологічного рівня продукції; зміна споживчих переваг харчування у напрямі рослинницької білкової продукції; коливання

цін продовольчого ринку і ринку ресурсів аграрного виробництва; міграція трудового потенціалу і сільського населення.

Для збалансованого відновлення аграрної сфери першочерговим є запровадження стимулів для структурних змін агровиробництва, активізації малих форм господарювання, інтеграційних процесів, використання конкурентних переваг (високого рівня забезпечення ключовими видами продовольства та сировиною, зростання сільськогосподарського виробництва протягом тривалого періоду, зростання обсягів інвестицій, формування тенденції до розширення частки продукції з більшою доданою вартістю). Загрозами збалансованого відновлення аграрної сфери залишається звуження внутрішнього споживчого ринку та зниження купівельної спроможності громадян при скороченні чисельності населення; скорочення та блокування експорту аграрної продукції; зростання вартості виробничих ресурсів й зростання собівартості української аграрної продукції та продовольчих цін.

Література

1. Відтворювальна динаміка економічних систем: інститути та діяльність: монографія / за ред. Гриценка А.А. / НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». К.: Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2018. 524 с.
2. Виклики та наслідки агропродовольчої спеціалізації України у світовій економіці: колективна монографія / за ред. Шубравської О.В. / НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». К.: Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2023. 254 с.
3. Геєць В.М. Інститути у розширенні технологічної модернізації економіки України // Журнал європейської економіки. Тернопіль, 2016. Т. 15 (№ 3). С. 257
4. Дементьев В.В., Вишневський В.П. Чому Україна не інноваційна держава: інституційний аналіз // Економічна теорія. 2011. № 3. С.5-20.
5. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця та ін.. К.: НАН України, 2015. 336 с.
6. Парадигма інноваційного розвитку в умовах ринкової трансформації: монографія / за заг. ред. Е. М. Забарної та ін. Херсон, 2019. 92 с.
7. Саблук П.Т. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект: монографія / П.Т. Саблук, О.Г. Шпикуляк, Л.І. Курило. К.: ННЦ ІАЕ, 2010. 706 с.
8. Сільське господарство України: статистичний збірник / за ред. О. М. Прокопенка. К.: Держстат України, 2022. 222 с.
9. Федулова Л. І. Інноваційний розвиток економіки України: проблеми та перспективи // Економічний вісник університету. 2020. № 44. С. 42-49.
10. Чухно А.А. Постіндустріальна економіка: теорія, практика та їх значення для України. К.: ЛОГОС, 2003. 617 с.
11. Шубравська О.В., Прокопенко К.О. Забезпечення продовольчої безпеки України: повоєнний контекст // Економіка України. 2022. № 7. С. 21-42.
12. Шубравська О.В., Прокопенко К.О. Перспективи модернізації аграрного сектору України // Економіка України. 2013. № 8 (261). С.64-76.

Стаття надійшла 20.04.2023
Стаття прийнята до друку 4.05.2023
Доступно в мережі Internet 30.06.2023

Honcharenko O.

Doctor of Economics, Professor
 кафедра економіки, академік АЕНУ
 E-mail: oksana_goncharenko@ukr.net
 ORCID ID: 0000-0001-6410-4966

Nenakhova M.

1st year applicant for Master's degree
 of Marketing Faculty
 E-mail: mirengold@gmail.com
 ORCID ID: 0000-0002-1352-882X

Bokoch O.

1st year applicant for Master's degree
 of Marketing Faculty
 E-mail: bokochalex@gmail.com
 ORCID ID: 0009-0005-9433-331X

Vladimirov I.

1st year applicant for Master's degree
 of Marketing Faculty
 Dnipro State Agrarian and Economic University
 Serhii Efremov str., 25, Dnipro, Ukraine, 49600
 E-mail: exelencesquad@gmail.com
 ORCID ID: 009-0006-9386-1994

INNOVATIVE TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL PRODUCTION SUBJECTS

Structural transformations of the national economy and agro-industrial production highlighted certain signs of post-industrial changes and global vectors of development. At the same time, the lack of innovative transformations in the activities of agro-industrial production entities does not ensure the diversification of export trade, the reduction of energy intensity and the growth of productivity in the branches of the national economy. We must state that the formed institutional environment and the existing management model did not ensure flexibility and change in formal norms and rules of interaction of innovative economic subjects. This article is devoted to the systematization of development trends and substantiation of directions for innovative transformation of economic entities of agro-industrial production.

The conducted research confirmed that the global trends and prospects for expanding the export potential were revealed in the raw material orientation of agricultural production and agricultural export, and the existing agro-food specialization can be recognized as narrow-range and raw material. At the same time, inclusion in global processes and internationalization of production chains are irreversible processes, and obviously, on the way to post-war recovery and innovative transformation, in order to comply with global vectors, the suboptimal structure of agricultural production must be subject to institutional regulation. The study of the toolset of the institutional influence on economic dynamics made it possible to single out a number of trends in the development of agro-industrial production in the conditions of post-industrial changes, which require special attention and consideration: progressive transformation of world agriculture into a global network agricultural cluster; the growth of innovative activity in the world accompanies the growing phase of the long wave of the sixth technological order of the global system; a shift in the employment structure of the agrarian industry and an increased demand for highly qualified specialists for agribusiness.

It has been substantiated that for a balanced recovery of the agricultural industry, the first step is the introduction of incentives and influence tools for structural changes in production; activation of small forms of agricultural production and processing; integration of processes, organizational forms, sales; use of available competitive advantages (high level of provision of key types of food and raw materials, growth of agricultural production over a sufficiently long period; growth of investment; formation of tendencies to expand the share of agricultural products with greater added value.

For the first time, the evolutionary and institutional limitations of the innovation process in agro-industrial production have been highlighted and systematized: the limitation of the solvent demand for agro-innovations due to the high cost of their development and the lack of optimal conditions for implementation; predominantly extensive character in the organization of production due to the dominance of previous technological systems (mainly the fourth); low technological level of agro-industrial production; high logistics costs in this industry; low financial support of small agricultural producers.

Key words: agro-industrial production, innovation process, innovation dynamics, innovation transformations, institution, institutional regulation, institutional restrictions, export, specialization, raw material orientation, evolutionary restrictions.

References

1. Hrytsenko, A. A. (Ed.). (2018). *Vidtvoriuvalna dynamika ekonomichnykh system: instytuty ta diialnist*. Kyiv: Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia NAN Ukrainy.
2. Shubravskaya, O. V. (2023). *Vyklyky ta naslidky ahroprodovolchoi spetsializatsii Ukrainy u svitovii ekonomitsi*. Kyiv: Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia NAN Ukrainy.

3. Heiets, V. M. (2016). Instytutu u rozshyrenni tekhnolohichnoi modernizatsii ekonomiky Ukrainy. *Zhurnal yevropeiskoi ekonomiky*, 15 (3), 255-265.
4. Dementiev, V. V., & Vyshnevskiy, V. P. (2011). Chomu Ukraina ne innovatsiina derzhava: instytutsiinyi analiz. *Ekonomichna teoriia*, (3), 5-20.
5. Heiets, V. M. (Ed.). (2015). *Innovatsiina Ukraina 2020 : natsionalna dopovid. (rep.)*. K. : NAN Ukrainy
6. Zabarna, E. M. (Ed.). (2019). *Paradyhma innovatsiinoho rozvytku v umovakh rynkovoï transformatsii*. Oldiplus.
7. Sabluk, P. T., Shpykuliak, O. H., & Kurylo, L. I. (2010). Innovatsiina diialnist v ahraryi sferi: instytutsionalnyi aspekt. NNTs IAE.
8. Prokopenko, O. M. (Ed.). (2022). *Silke hospodarstvo Ukrainy: statystychnyi zbirnyk*. K.: Derzhstat Ukrainy.
9. Fedulova, L. I. (2020). Innovatsiinyi rozvytok ekonomiky Ukrainy: problemy ta perspektyvy. *Ekonomichnyi visnyk universytetu*, (44), 42-49.
10. Chukhno, A. A. (2003). *Postindustrialna ekonomika: teoriia, praktyka ta yikh znachennia dlia Ukrainy*. LOHOS.
11. Shubravska, O. V., & Prokopenko, K. O. (2022). Zabezpechennia prodovolchoi bezpeky Ukrainy: povoiennyi kontekst. *Ekonomika Ukrainy*, (7), 21–42. doi: 10.15407/economyukr.2022.07.021
12. Shubravska, O. V., & Prokopenko, K. O. (2013). Perspektyvy modernizatsii ahrarynoho sektoru Ukrainy. *Ekonomika Ukrainy*, (8 (261)), 64-76.

Received 24 April 2023

Approved 4 May 2023

Available in Internet 30.06.2023

Цитування згідно ДСТУ 8302:2015

Гончаренко О.В., Бокоч О.В., Ненахова М.І., Владіміров І.А. Інноваційні тренди розвитку суб'єктів агропромислового виробництва // Економіка харчової промисловості. 2023. Т.15, вип. 2. С. 55-61.

Cite as APA style citation

Honcharenko, O., Bokoch, O., Nenakhova, M., & Vladimirov, I. (2023). Innovative trends in the development of agricultural production subjects. *Food Industry Economics*, 15(2), 55-61.